

Csongrád megye népművészete

A népművészet kifejezés hallatára a legtöbb magyar polgár a népviseletükről elhíresedett tájak valamelyikére: Kalotaszegre, Matyóföldre, Kalocsa környékére gondol. Semmiképpen nem jut eszébe Csongrád megye és a szegedi föld. Ez a táj Juhász Gyula, Tömörkény István, Móra Ferenc, József Attila, Radnóti Miklós, Németh László munkássága révén irodalmi emlékként bukkon elő olykor-olykor a más vidéken élő emberek tudatában. A tájékozottabbak festőket, képzőművészeti alkotásokat is könnyen felemlenek, ha Csongrád megyéről, különösen, ha Vásárhelyről esik szó. Most egy 600 oldalas, monumentális könyv szerzői arra vállalkoztak, hogy Csongrád megyét és a szegedi tájat a magyar népművészet egyik kiemelkedő fontosságú alkotóterületeként mutassák be.

A színes és fekete-fehér képek sokaságával illusztrált szép könyv az Európa Könyvkiadó gondozásában jelent meg a Népművészeti Örökségünk címmel indított sorozat harmadik köteteként. Az előző két könyv Szolnok és Hajdú-Bihar megye népművészetét mutatta be. Ha a három könyvet a szellemi értékek jelképes mérlegére tennénk, megközelítőleg egyforma súlyt nyomnának, de a pálmát mégis a Csongrád megyei kötet vinné el. Ez az elsőség köszönhető a bemutatott népművészeti örökség gazdagságának, a kiváló szerzőgárdának és a sokat tapasztalt szegedi néprajzkutató szerkesztőnek, *Juhász Antalnak*.

Az efféle népművészeti monográfiák régi módszertani buktatója, hogy miként egyeztethető össze egy könyvön belül a népművészet funkcionális és „műfaji” megközelítése. Más szóval: hogyan alakítható ki a népelet egy-egy szeletét bemutató fejezetek és a népművészeti „műfajok” fejezeteinek megfelelő aránya. Hol szerepeljen egy-egy tárgy típus: valamelyik funkcionális fejezetben, vagy az anyagának, technikájának megfelelő tematikus fejezetek egyikében? Például a színesen faragott házhomlokzatról „a ház és élete” témakörben, vagy a „faragás” cím alatt eszen szó? A hímezett kötény elemzésének a „Népviselet” vagy a „Hímzés” fejezetben van-e a helye? Ha mindkét fejezetben írunk róla, miként lehet elkerülni az átfedéseket, ismétléseket? Látszik, hogy ezek a módszertani kérdések sokat foglalkoztatták mindhárom megyei kötet szerkesztőit. A kétféle megközelítés ötvözését a Csongrád megyei kötetben sikerült legjobban megvalósítani. Talán ez tekinthető a könyv egyik nagy erényének.

A népművészeti értéknek számító régi díszített tárgyak hajdan hozzátartoztak a paraszti élet mindennapjaihoz. Kísérői voltak a mezővárosi, falusi, tanyai ember életének. Legfőbb gyűjtőhelyük a ház, amely maga is népművészeti alkotás. Ezért *A parasztház és berendezése* című fejezet, amelyet Juhász Antal és Tóth Ferenc írt, a kötet egyik leghangsúlyosabb részévé vált.

Juhász Antal egy másik írásában újszerű módon igyekszik felkelteni az olvasó érdeklődését a paraszttelépülések esztétikája iránt, bemutatva a legjellemzőbb falu- és városképeket, a tájba illeszkedő tanyák harmonikus építészeti arculatát. Kiváló szakmai teljesítmény T. Knotik Márta *Öltözködés, viselet* című tanulmánya. A népelet egy-egy szeletét felvillantó, „funkcionális” fejezetek sorába illeszthető még Felföldi László *A vallásos népelet és a szokások tárgyai* címet viselő tanulmánya és Bárkányi Ildikó rövid írása a paraszti játékszerekről. Az előbbi cím Viski Károly hajdani klasszikus címadását idézi.

A *Bütorművesség, Szűcs- és szőrhűzés, Féművesség, Vászonzűzés és szőttes, Fazekasság, Bőrművesség, Féművesség, Faragás, Vessző-, gyékény- és szalmamunkák* című fejezetek a népművészet „műfajait”, anyagok és készítési technikák szerint elkülönítő ágait mutatják be. Szerzőik: K. Csilléry Klára, Juhász Antal, Kresz Mária, T. Knotik Márta, Markos Györgyi, Nagy Vera. Némelyikük több téma feldolgozására is vállalkozott. Kresz Mária nagy alaposággal megírt fazekas-fejezetének fontos vonása, hogy nemcsak a sokat emlegetett hódmezővásárhelyi fazekasságról ad áttekintést, hanem a kevésbé ismert szegedi, szentesi, csongrádi, makói és apátfalvi fazekasság emlékeit is számba veszi. Hasonlóképpen a bütorkészítő központok szerint csoportosítva mutatja be a megye látványos festett bútorait K. Csilléry Klára.

Természetes, hogy a könyvben helyet kaptak olyan néprajzi nevezetességek, mint az archaikus vásárhelyi szőrhímzés, a tápai gyékényszövés és a szegedi napsugaras házhomlokzat.

Gyönyörűek a kötet fényképei, különösen a Dömötör Mihály által készített háttér nélküli tárgyfotók. A néprajzi terepfelvételek ugyancsak díszévé válnak a könyvnek. A magyar fotográfia egyik jeles úttörője, Plohn József annak idején Hódmezővásárhelyen működött. Ezt a szerencsés adottságot jól kihasználták a könyv szerzői. Bőven válogattak a hajdani fényképész szép és tanulságos felvételeiből.

Bár a kötet az Európa Kiadó Hoffer Tamás által szorgalmazott és szerkesztett sorozatában jelent meg, kiadásához több intézmény is adott pénzt. Első helyen Csongrád megye egykori tanácsa, amelynek anyagi támogatása nélkül a könyv – mindannyiunk veszteségére – nem jelenhetett volna meg.

Bárth János